

Högskolan Dalarna
Rektor

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se
Carin Olausson,
Tel 08-5630 86 22

Carin.Olausson@hsv.se

BESLUT
2010-05-24
Reg.nr. 641-450-09

Beslut om examenstillstånd för socionomexamen

Högskoleverket beslutar att inte ge Högskolan Dalarna examenstillstånd för socionomexamen.

Ansökan och ärendets handläggning

Högskolan Dalarna har i januari 2009 ansökt hos Högskoleverket om examenstillstånd för socionomexamen. För prövning av ansökan har Högskoleverket anlitat följande sakkunniga, nämligen Stina Johansson, professor i socialt arbete vid Umeå universitet, ordförande, Per-Olof Forsblom, kvalitets- och utvecklingschef i Uppsala kommun och Peter Dellgran, professor i socialt arbete vid Göteborgs universitet.

Underlag för prövningen baseras dels på högskolans skriftliga ansökan med kompletteringar, dels på platsbesök vid Högskolan Dalarna den 23 mars 2010.

Prövningen har, förutom vad som föreskrivs i högskolelagen och högskoleförordningen, utgått från de kvalitetsaspekter som ingår i Högskoleverkets kvalitetssäkringssystem för perioden 2007-2012 samt den utvärdering av socionomutbildningarna i Sverige som publicerades i december 2009, (Högskoleverket Rapport 2009:36 R).

De sakkunnigas yttrande bifogas.

Bedömning

De sakkunnigas bedömning är att Högskolan Dalarna inte bör ges examenstillstånd för socionomexamen. Högskoleverket instämmer i denna bedömning.

Beslut

Högskoleverket beslutar att inte ge Högskolan Dalarna examenstillstånd för socionomexamen.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskanslern Anders Flodström efter föredragning av utredaren Carin Olausson i närvaro av huvudsekreteraren Lena Adamson, informationschefen Eva Ferndahl och avdelningschefen Magnus Hjort.

Anders Flodström

Carin Olausson

Kopia till:
Utbildningsdepartementet
De sakkunniga

Prövning av tillstånd för Högskolan Dalarna att utfärda socionomexamen –
Reg.nr 641-450-09

Bedömargruppens yttrande

Bedömargruppen har bestått av professorn i socialt arbete Stina Johansson, Umeå universitet, professorn i socialt arbete Peter Dellgran, Göteborgs universitet, och kvalitets- och utvecklingschefen i Uppsala kommun Per-Olof Forsblom.

Vår bedömning baseras dels på högskolans skriftliga ansökan med kompletteringar, dels på platsbesök vid Högskolan Dalarna den 23 mars 2010. Vid platsbesöket samtalade vi med ledning, lärare, studenter och representanter från praktikfältet.

Vår prövning har, förutom vad som föreskrivs i högskolelagen och högskoleförordningen, utgått från de kvalitetsaspekter som ingår i Högskoleverkets kvalitetssäkringssystem för perioden 2007–2012 samt den utvärdering av socionomutbildningarna i Sverige som publicerades i december 2009, (Högskoleverkets rapport 2009:36 R).

Bakgrund

Socionomprojektet

Den process som lett fram till föreliggande ansökan om examenstillstånd för socionomexamen startade år 2000. I början av år 2002 etablerades Socialtjänstens utvecklingscentrum (SUD) som ett samverkansorgan mellan Högskolan Dalarna och yrkeslivet inom det sociala välfärdsområdet. Under 2002 tillsattes en projektgrupp med lärare/forskare från högskolan och representanter för socialtjänsten i regionen med SUD-rådet som referensgrupp. Uppgiften för projektgruppen var att kartlägga och inventera regionens kompetensbehov och högskolans vetenskapliga styrka inom kunskapsområdet samt att ange kraven på en kommande ny utbildning. Som resultat av utvecklingsarbetet startade Högskolan Dalarna socialarbetarprogrammet, 210 högskolepoäng, hösten 2005, och social omsorgsprogrammet förlängdes till 210 högskolepoäng år 2004. Det senare utbildningsprogrammet upphörde 2010.

Centrala ledord för socialarbetarprogrammet är generalistkompetens inom välfärdsområdet och samverkan mellan olika aktörer inom det sociala verksamhetsområdet. Därtill kommer utbildningens nära koppling till yrkeslivet och ambitionen att integrera teoretiska och praktiska moment under hela utbildningstiden.

Antalet studenter är idag, våren 2010, ca 150 och efter intag till hösten ca 210.

De ovan nämnda utbildningarna mot det sociala välfärdsområdet har be-
drivits huvudsakligen inom Akademi hälsa och samhälle, vilket också kom-
mer att gälla för den föreslagna socionomutbildningen.

Socionomutbildningen

Den nu föreliggande ansökan om tillstånd att få utfärda socionomexamen
bygger i princip på socialarbetarprogrammets struktur och innehåll, men
med vissa justeringar. I planerna ingår att

- förstärka kunskapsområdet social omsorg jämfört med idag
- utbildningens samverkansstema ska förstärkas till en profil
- socialt arbete kommer att ges ökat utrymme inom utbildningen -
från 90 till 120 högskolepoäng.

Examensarbetena i socialt arbete i en kommande socionomutbildning ska
kvalitetssäkras via samarbete med socialt arbete vid Örebro universitet. Som
riktpunkt för den sökta socionomutbildningen gäller att minst 40 procent
av undervisningen ska handhas av disputerade lärare.

Programledningen ska förstärkas genom att den inrättade utbildningsle-
dartzjänsten på 50 procent tillsätts med en disputerad lärare.

Den planerade socionomutbildningen är dimensionerad för 60 studenter
per år.

Högskolan Dalarna har i sin ansökan presenterat preliminär utbildnings-
plan och kursplaner för den tänkta socionomutbildningen om 210 högsko-
lepoäng (hp). Utbildningsplanen är inte fastställd i utbildnings- och forsk-
ningsnämnden.

Programmet bygger på en integration av högskole- och verksamhetsför-
lagda studier och bärs upp av flera ämnen med socialt arbete som huvudom-
råde (120 hp) och med sociologi (60 hp), psykologi (5 hp) och rättsveten-
skap(15 hp) som stödämnen.

Den verksamhetsförlagda utbildningen är på 30 hp inom socialt arbete
och syftar till att integrera teori och praktik, fördjupa kunskapen inom väl-
färdsområdet och utveckla den yrkesmässiga och personliga identiteten.
Professionsseminarier organiseras i samverkan mellan programmet och yr-
keslivet 1–2 gånger per termin. Syftet är att ge studenten och representanter
för det sociala verksamhetsfältet inblick i och möjligheter till att delta i dis-
kussioner som rör det sociala arbetets forskning och framtida utveckling.

Examensarbetet består av en uppsats på 15 hp i socialt arbete.

Organisation

Vid Akademi hälsa och samhälle finns bland annat vårdvetenskap, pedago-
gik, sociologi, psykologi, medicinsk vetenskap och socialt arbete. Akademin
leds av en akademichef och den är uppdelad i tre avdelningar med var sin

avdelningschef. Ansvaret för den akademiska kvalitetssäkringen ligger på akademinnämnden.

Vår bedömning

Lärarkompetens

Vår bedömning är att lärarkompetensen inom huvudområdet socialt arbete är otillfredsställande.

I det pågående socialarbetarprogrammet undervisar 26 lärare som vid en ekvivalering motsvarar 5,7 heltidstjänster. I heltidsekvivalenter räknat bedrivs undervisningen till 57 procent av lektorer, vilket är en hög siffra jämfört med socionomutbildningar i landet. En likaledes hög andel är tillsvidare anställda (85 procent). Det planerade årliga intaget av studenter är 60, dvs. 210 studenter totalt. Detta utgör 26,7 studenter per lärare, vilket är acceptabelt.

En närmare granskning leder dock till en annan bedömning. Lärargruppens kompetens är tvärvetenskapligt sammansatt. I huvudområdet socialt arbete motsvarar för närvarande andelen lektorer som disputerat i socialt arbete en (1) heltidsekvivalent. Vår bedömning är att det är otillräckligt. För den planerade utbildningen är siffran något lägre, trots att huvudområdet socialt arbete i det planerade socionomprogrammet ökar, från 90 till 120 högskolepoäng. Övriga lektorer har disputerat i psykologi, sociologi, filosofi, ekonomi eller har kompetens i rättsvetenskap, sammantaget alltså en bred kompetens.

Det pågår en generationsväxling bland lärarna i socialarbetarprogrammet. För närvarande undervisar en docent i psykologi med ämnesansvar, som kommer att avgå med pension 2011.

I den kompletterande bemanningsplan som skickats in framgår att det finns utrymme för två professorer kopplade till utbildningen. Professorernas främsta uppgift vid Högskolan Dalarna är att bygga upp en forskningskompetens hos lärarpersonalen och en forskningsmiljö vid högskolan och det förefaller som att de har ett gott stöd från ledningen för detta. En professor är f.n. anställd på 50 procent vid Högskolan Dalarna och arbetar främst med doktorandhandledning och beräknas undervisa 8 procent i det planerade socionomprogrammet. Forskningsinriktning är bl.a. familj och genus. En annan professor delar sin tjänst med Dalarnas forskningsråd och är anställd på 50 procent vid Högskolan Dalarna och planeras delta i undervisningen vid det planerade programmet med 2 procent. Forskningsinriktning är äldreforskning. En gästprofessor i sociologi kommer i begränsad utsträckning, mindre än 1 procent, att medverka i undervisningen vid programmet. Den tid som finns för uppbyggnad av forskningsmiljön, handledning och seminarieverksamhet motsvarar alltså en heltidsekvivalent.

Möjligheterna till kompetensutveckling är begränsade, endast 5 procent av arbetstiden är garanterad. Inom högskolans prioriterade forskningsområden kan forskande lärare tilldelas ytterligare fakultetsmedel. Med tanke på den stora undervisningsbörda som vilar på de enskilda lärarna skapar systemet osäkerhet om hur lärarna vid ett tänkt socionomprogram kan komma i åtnjutande av sådana medel. Uppbyggnaden av forskningsmiljön kräver alltså stora insatser med osäkert utfall.

Det framkom vid platsbesöket att det varit svårt att rekrytera behöriga lektorer i socialt arbete, vilket är en anledning till att man satsar på att utbilda de egna adjunkterna. Detta förefaller vara en god, men en mycket långsam strategi, och även en strategi förenad med risker.

Utbildnings- och forskningsmiljö samt infrastruktur

Vår bedömning är att utbildningsmiljön kring huvudområdet socialt arbete liksom forskningsmiljön är svag. Studentstöd, infrastruktur och bibliotek är tillfredsställande.

Vår bedömning är att balansgången mellan att å ena sidan utveckla utbildningsmiljön kring huvudområdet och å andra sidan utveckla forskningsmiljön är problematisk. Som vi konstaterat skulle det vara en fördel om en större andel av undervisningen genomfördes av personer med vetenskaplig kompetens inom huvudområdet socialt arbete. Det förefaller möjligt att öka undervisningsandelen i tjänsten för lektorer/professor i socialt arbete, dock på bekostnad av deras bidrag till utvecklingen av forskningsmiljön.

Forskningsmiljön i socialt arbete är, vilket framkommer under rubriken lärarkompetens, begränsad men under uppbyggnad. Socialt arbete ingår i samma akademi som sociologi och andra samhällsvetenskapliga ämnen som samverkar om forskning kring välfärd, individ och familj samt samhällsarbete. Området välfärd är prioriterat och ett välfärdseminarium är under uppbyggnad. Några doktorandprojekt pågår. Ett par av adjunkterna är numera antagna som doktorander vid Örebro universitet. Lärarnas forskningskompetens är således under uppbyggnad. Ett samarbete finns mellan de olika samhällsvetenskapliga ämnena, med sociologi som särskilt framträdande. Vidare bygger man ett forskarutbildningssamarbete med Örebro universitet genom delad/e tjänst/er, en lovvärd men sårbar strategi. Man gör sig beroende av både andra ämnen vid lärosätet och annat universitet för sin utveckling.

Styrdokument

Vår bedömning är att styrdokumenterna för utbildningen är otillfredsställande.

Utbildningsplanen ger på ett övergripande plan den information som en student kan behöva för att bilda sig en uppfattning om utbildningens innehåll. Utbildningsprogrammets mål, huvudsakliga uppläggning och de olika kursernas innehåll beskrivs i tur och ordning. Målen är desamma som åter-

finns i examensordningen. Socionomprogrammet beskrivs som en bred yrkes- och forskningsförberedande utbildning som ska förbereda för anställning inom en lång rad olika verksamheter inom välfärdsområdet. I målbeskrivningen poängteras att generalistkompetens och samverkan mellan olika aktörer inom det sociala verksamhetsområdet är centrala ledord för utbildningen. Utbildningsplanen och kursstrukturen framstår i allt väsentligt som systematisk och genomtänkt med avseende på innehåll och progression.

I utbildningsplanen berörs däremot omfattningen och betydelsen av den verksamhetsförlagda delen enbart i mycket korta ordalag. Dessutom sägs inget i utbildningsplanen om inslaget av personlig och professionell utveckling (PPU), dvs. moment som specifikt syftar till att ge studenterna möjligheter till att reflektera över sin personliga utveckling i relation till den kommande yrkesrollen.

Kursplanerna för respektive kurs täcker rubrikmässigt in det som kan krävas men är ibland mycket kortfattade och därmed något otydliga. Kursplanerna förefaller vara skrivna utifrån en förutbestämd mall med standardformuleringar som inte alltid ger tillräcklig information om den enskilda kursen. Detta gäller t.ex. arbets- och examinationsformerna.

Inte heller i kursplanerna återges något tänkt innehåll i PPU-relaterade moment. Det verkar inte heller finnas något speciellt styrdokument för dessa delar, även om de berörs i den speciella handbok som finns för den verksamhetsförlagda delen av utbildningen. I den nyligen genomförda utvärderingen av socionomutbildningarna framkommer stora skillnader mellan olika utbildningar när det gäller hur man hanterar PPU-momentet, men i flertalet utbildningar är dessa delar specificerade. Utvärderingens rekommendation till lärosätena var att tillhandahålla dessa moment i kursform och göra dem poänggivande.

Den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) framstår som mycket genomtänkt till innehåll och organisation, inte minst i nyssnämnda handbok. Av utbildningsplanen och handboken att döma är VFU på ett genomtänkt sätt inbyggd i andra kurser i socialt arbete i enlighet med en tanke om att praktikorienterade delar ska kunna integreras med teoretiska moment. Detta har dock resulterat i en uppenbar svaghet och otydlighet vad gäller examinationen av denna del.

Undervisning, kurslitteratur och examination

Vår bedömning är att undervisning och kurslitteratur är tillfredsställande. Däremot är examinationsformerna i enlighet med vad som sagts ovan svårbedömda.

Kursstrukturen och utbildningen i sin helhet präglas av såväl ett genomtänkt samarbete mellan de olika samhällsvetenskapliga ämnena som en tydlig uppdelning av ansvaret för olika kurser. Socialt arbete beskrivs som huvudområde med sociologi, psykologi och rättsvetenskap som stödämnen.

Sociologin har en påfallande stor roll i utbildningen men utgår på ett föredömligt sätt från en genomtänkt strategi att tillhandahålla studenterna sådant som är särskilt relevant för en socionomutbildning. Rättsvetenskap och psykologi svarar för välavgränsade kurser.

Utbildningens teoretiska innehåll är i sin helhet välplanerat, tydligt och sammanhållet. Programmet erbjuder såväl bredd som progression. Olika målgrupper behandlas, t.ex. med koppling till behov av försörjningsstöd, missbruk, funktionshinder, barn och ungdom och äldre. Även centrala teman som samverkan, etnicitet, genus och utvärdering berörs under utbildningens gång. Däremot är inslaget av socialrätt relativt begränsat (två kurser à 7,5 hp) och omfattar bara hälften av vad som normalt finns med i socionomprogrammen. Progressionen är särskilt tydlig när det gäller forskningsmetod.

Kurslitteraturen motsvarar i allt väsentligt respektive kursinnehåll enligt kursplanerna och redan från första terminen finns internationell litteratur med. Undervisningen och litteraturen är tydligt forskningsanknuten.

Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)

Vår bedömning av VFU är att det är en mycket ambitiös modell baserad på partneravtalen och ett stort engagemang och deltagande från socialtjänstens praktik.

VFU-handledarna har i de allra flesta fall adekvat utbildning och merparten har genomgått handledarutbildning. Fördelningen av VFU på fyra terminer och perioder upplevs av de studenter som för närvarande går på socialarbetarprogrammet som en bra form där man successivt kan omsätta det man lärt i teorin i praktisk verksamhet. Fältseminarieformen lyfts av studenterna fram som ett exempel på en möjlighet att länka samman teoretiska och praktiska kunskaper och man menar att starkt fokus ligger på den personliga utvecklingen och utvecklingen av yrkesidentiteten. Möjligheterna att göra VFU utomlands verkar vara i sin linda. Det pågår ett arbete som är i startgroparna som gäller utbyte med socialhögskolan i Enschede, Holland.

Säkring av examensmålen

Vår bedömning är att säkringen av examensmålen är otillfredsställande.

Vi finner att det inte framgår tydligt i ansökan hur högskolan i framtiden tänker säkra examensmålen och utveckla en tydlig studentinformation om betygskriterier och kravnivå.

Säkring av utbildningens kvalitet

Vår bedömning är att säkringen av utbildningens kvalitet är otillfredsställande.

Vi konstaterar med tillfredsställelse att högskolan har genomfört en alumnundersökning, en del i orienteringen om nuvarande utbildnings värde på arbetsmarknaden. Det område som kvalitetssystemet är bäst utvecklat

inom är VFU-området, den del av utbildningen som vi bedömer vara mest genomtänkt och genomförd. För de teoretiska delarna innehåller ansökan endast knapphändig information om kvalitetssäkring varför systemet är svårbedömt. Kursvärderingar genomförs enligt ansökan, men studenternas intresse har hittills varit svagt.

Sammanfattande bedömning

Det föreslagna socionomprogrammet har många förtjänster. Det finns en stark strävan att utveckla socialt arbete såväl i de teoretiska som i de verksamhetsnära formerna. Vår bedömning är att personalen kämpar i en brant uppförsbacke med pensionsavgångar, svårigheter att rekrytera behöriga lärare, liten andel kompetensutvecklingstid i tjänsten, stor undervisningsbörda för flertalet och ett stort ansvar för kompetensuppbyggnaden koncentrerat på få personer. Man står i nuläget inte på stabil grund när det gäller lärar- och forskarkompetens inom huvudområdet socialt arbete.

Bedömargruppen anser inte att styrdokumentet säkrar kvaliteten i utbildningen och examensmålen. Som styrdokumentet är utformade ger de inte den enskilde studenten tillräcklig information om kravnivå eller examinationsformer, något som är nödvändigt för att examensmålen ska kunna säkras.

Vad gäller utbildningens innehåll så finns en strävan mot ett generalistkoncept. Vår bedömning är att vissa delar av konceptet inte har tydliggjorts tillräckligt och i enlighet med de krav som i dag ställs på en socionomutbildning. Enligt den examensordning som gäller ska studentens värderingsförmåga och förhållningssätt, visat genom självkänedom, empatisk förmåga, förmåga att med helhetssyn och professionellt bemötande och lagarbete ges plats för utveckling i utbildningen. Det som brukar benämnas PPU, finns inte utvecklat som särskilda moment i den föreslagna utbildningen och är följaktligen inte heller poänggivande, vilket var en tydlig rekommendation i 2009 års utvärdering av socionomutbildningarna. Inte hellre VFU:n har en självständig examinerande karaktär. Vidare är vår bedömning att socialrätten ges en alltför liten plats.

Bedömargruppens förslag är att ansökan från Högskolan Dalarna avslås.

För bedömargruppen den 17 maj 2010

Professor Stina Johansson, ordförande